

ми України. В якому напрямку він буде зроблений, покажуть результати виборів та ефективність діяльності нової влади.

1. Бодуен Жан. Вступ до політології. – К.: Основи, 1995.
2. Lipset S.M., Rokkam S. Party Systems and Voter Alignments. – New-York: Free Press, 1967.
3. Результати голосування по виборах депутатів Івано-Франківської обласної ради 31 березня 2002 року // Галичина. – 2002. – 9 квітня.
4. Прошко В. В результаті “шокової політичної терапії” сформується нормальний ринок партій // Виборче законодавство України: проблеми та шляхи їх вирішення (За матеріалами науково-практичних конференцій та круглих столів) / Ін-т виборчого права. – К.: ФАДА, ЛТД, 2005.
5. Кравченко В., Мосьондз С. Вибір муніципальної виборчої системи як питання політичної доцільності //

Виборче законодавство України: проблеми та шляхи їх вирішення (За матеріалами науково-практичних конференцій та круглих столів) / Ін-т виборчого права. – К.: ФАДА, ЛТД, 2005.

6. Про утворення обласної територіальної виборчої комісії // Галичина. – 2006. – 12 січня.
7. Гірник Є. “Національний вибір” іде, щоб перемогти, утвердити і захистити національний інтерес // Галичина. – 2006. – 11 березня.
8. І до комунальних ЗМІ ЦВК не має довіри // Газета. Іф. ua. – 2006. – 19 лютого.
9. Пірен М. Основи політичної психології. – К.: Міленіум, 2003.
10. Слюсаревський М. Вивчення і прогнозування електоральної поведінки // Проблеми розвитку соціології на сучасному етапі (теоретичні та методичні питання): Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К., 1994.
11. Смелзер Н. Социология. – М.: Феникс, 1994.

I.DOTSYAK

SOCIAL-POLITICAL ASPECTS OF ELECTION-2006: REGIONAL VIEW

In the article is analyzed the elections company 2006 on the region level. Also the positive sides of proportional electoral system are being marked. It is analyzed the activity of the region political parties in the electoral process. It is researched the structure of the nominees party lists.

Key words: election, political parties, regional peculiarities, proportional electoral system.

УДК 342.8:239

ББК 66.62(4УКР)

Володимир Кафарський

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ УЧАСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВИБОРАХ ДО ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У статті досліджується сучасний стан політико-правових взаємовідносин політичних партій і органів влади в Україні. Вивчено сутність суспільних відносин, систему правових норм, участі політичних партій у виборах до представницьких органів влади в умовах трансформації суспільства та будівництва незалежної держави.

Ключові слова: політика, влада, політичні партії, представницькі органи влади, виборча система, правова система, Україна.

Політика і право – дві взаємопов’язані сфери суспільних відносин. Якщо політика – це сфера пізнання реальності з метою впливу на цю реальність, то право – це система обов’язкових соціальних норм, що регламентують суспільні відносини через посередництво держави. Право при тотальному розумінні політичного є функцією від політики. Політика проявляє себе через правову систему. Система правових норм і правових відносин у суспільстві не виникає безпосередньо з правових інститутів. Спочатку до влади приходить та чи інша група (верства)

людей із певним баченням майбутнього, яке конкретизується в їхніх суспільних проектах, і лише на основі цього формується та чи інша правова система.

Вторинність правової системи відносно політичного проявляється через прийняття “рішення” (влада вирішує неправову ситуацію політичним рішенням), але це не применшує значення права. Навпаки, право покликане зафіксувати основні риси політичного в його історичних проявах. У праві можуть відображатися функціональні риси політичного, пов’язані з визнанням

спадковості цивілізаційних, релігійних, соціальних, етнічних і інших традицій, оцінки минулого (“міф про першоджерело”), майбутньої мети і т. д., а можуть і другорядні – юридичні механізми й нормативи, що мають перехідні значення [3, с.22]. Але в праві не може міститись щось більше за політичне. Політика коректує законодавчу базу, видозмінює її відповідно до нових реалій життя.

Рано чи пізно настає момент, коли влада стикається з неправовою ситуацією. Змінюється закон чи навіть влада. У такому разі формується нова політична й правова система. Важливим інститутом політичної системи є політичні партії, які виражають політичну волю своїх членів (соціальних верств народу) і ставлять своїм завданням участь у визначенні політичного курсу держави, у формуванні органів державної влади й управління, здійснення влади через своїх представників, що обрані в представницькі органи влади.

Важлива роль політичних партій у виборах до представницьких органів влади, особливо в Україні, де ще не сформувалися політичні партії, а отже, не створена дієздатна політична система. З мажоритарної системи на початку 90-х ми прийшли до змішаної пропорційно-мажоритарної системи виборів, а на межі століть, у 2005 році, законодавчо закріпили пропорційну систему виборів до всіх представницьких органів влади, тобто ввійшли в нову, ще до кінця не зрозумілу, систему політичних відносин.

У системі формування представницьких органів влади вибори до Верховної Ради мають найважливіше для політичної партії значення, що зумовлюється тим, що парламенти є найвищим представницьким та “єдиним органом законодавчої влади” [13, ст.75]. А після внесення змін до Конституції парламент відіграватиме одну з важливіших ролей у формуванні органів виконавчої влади [9, ч.7 ст.83]. Крім того, участь політичної партії у виборах до парламенту є обов’язковою: “невисування політичною партією своїх кандидатів на ... виборах народних депутатів України протягом десяти років ... (є підставою – *Авт.*) анулювання реєстраційного свідоцтва” [11, ч.1 ст.24].

Початок виборчої кампанії – це висування кандидатів, що віднесено до внутріпартійної сфери діяльності, хоча законодавство встановлює ряд вимог загального характеру. Належність кандидата до партії, що включає його

в список, не є обов’язковою [8, ч.2 ст.57]. У той же час фактично встановлюється заборона на перебування в списку однієї партії (блоку) кандидата, який належить до іншої партії. Щодо кількісних обмежень кількість кандидатів не може перевищувати кількості депутатів, тобто 450 [8, ч.1 ст.57]. Мінімальна кількість має бути не менше “вісімнадцяти кандидатів” [8, ч.4 ст.62].

В окремих країнах закон “вимагає, щоб в статуті партії були вказані органи, які надають пропозиції з кандидатур, що висувуються політичними партіями на виборах” [19, с.197] (Ангола, Румунія). Українське законодавство цими повноваженнями наділяє партійний або, у разі утворення блоку, – міжпартійний з’їзд. В Україні застосовується система жорстких списків, тобто партія сама встановлює порядок розміщення кандидатів. Законом забороняється одному громадянину балотуватись більш ніж за одним партійним списком. Особа, включена до кількох виборчих списків, “виключається з усіх виборчих списків, до яких вона була включена” [8, ч.5 ст.61].

Перед поданням реєстраційних документів політична партія має внести грошову заставу, яка становить “дві тисячі мінімальних розмірів заробітної плати” [8, ст.59]. Повернення застави відбувається лише в разі, коли партії відмовлено в реєстрації, та в разі її участі в розподілі депутатських мандатів. Коли реєстрацію скасовано або партія не пододала виборчий бар’єр, грошова застава перераховується до Державного бюджету [8, ст.59]. Мета, яку переслідують запровадженням цього інституту, – обмежити участь у виборах технологічних партій.

Якщо документи, подані політичною партією до ЦВК, не оформлені належним чином, то це “не виключає повторного подання... заяви” [8, ч.3 ст.62]. Ця норма породжує колізію з ч.2 ст.58 цього ж Закону, де сказано, що документи, подані до ЦВК, “повторно не подаються”. До підстав відмови в реєстрації належить порушення законів під час утворення блоку та висування кандидатів [8, ч.1 ст.62]. Відсутність конкретизації цієї норми містить у собі загрозу упередженого ставлення до партій. Порівнюючи діючий закон із законом, що діяв під час виборів 2002 року, відмічається скорочення таких підстав позбавлення реєстрації, а саме: зловживання службовим становищем, підкуп виборців та порушення фінансування. Тепер до цих дій застосовуються попередження.

Один з основних типів опосередкованої участі партії у виборах – це створення та діяльність партійних представників у виборчих комісіях. Згідно із Законом передбачено участь політичних партій у формуванні всіх виборчих комісій, крім Центральної. Хоча у світі існує практика, коли партії пропонують своїх представників у ЦВК (Польща, Албанія, Румунія, Литва). Враховуючи, що процес призначення членів ЦВК проходить за посередництвом політичних партій (призначення ЦВК у кінці 2004 року базувалось на кандидатурах партійних фракцій), доцільним було б провести його правову інституціоналізацію.

Наступним суб'єктом виборчого процесу виступають окружні виборчі комісії (ОВК). Попередньою редакцією Закону встановлювалось, що їх особистий склад формується за поданнями всіх суб'єктів виборчого процесу [7, ч.1 ст.22]. Формування ОВК за таким механізмом могло сприяти залученню технічних партій заради можливості отримання додаткових голосів. Однак діючою редакцією закріплено, що основну роль у формуванні ОВК відіграють партії, представлені в парламенті. Представники партій, які станом на 15 вересня року перед виборами мають свої партійні фракції, обов'язково включаються до комісії [8, ч.3 ст.27]. Решта учасників виборів отримують місця в ОВК “шляхом жеребкування” [8, ч.3 ст.27]. Такий підхід сприяє становленню партійної системи, посилює контроль за діяльністю комісії. У деяких дослідженнях наводяться аргументи проти партійної системи формування виборчих комісій, бо в таких умовах “пріоритетним завданням” членів виборчих комісій стало відстоювання політичних інтересів, а не налагодження ефективної роботи” [1, с.70]. З цим можна погодитись лише тоді, коли під “ефективністю” розуміти беззаперечне виконання рішень, характерне для тоталітарних країн, а не конкурентну боротьбу як показник демократичного суспільства.

Базовим рівнем виборчих комісій виступають дільничні виборчі комісії (ДВК). Формування ДВК відбувається за тим же алгоритмом, який використовується в ОВК. Але, на відміну від ОВК, кількість членів у дільничних комісіях залежить від кількості виборців. Звідси стає зрозумілим, що чим менша дільниця, тим менша шансів у політичних партій, не представлених у парламенті, отримати в ній представництво.

Особливу увагу необхідно звернути й на суб'єктів висунення кандидатур до ДВК. Відповідно до редакції Закону 2004 року у формуванні ДВК головну роль мали місцеві осередки політичних партій. Однак редакція Закону 2005 року встановила, що суб'єктами подання виступають не місцеві організації, а політична партія в цілому.

Досвід регулювання термінів виборчої кампанії в Україні чітко розмежовує два підходи – “з чітко вказаною датою початку та умовною датою початку” [1, с.47]. Відповідно до виборчого закону 2001 року агітація починається за 50 днів до дня виборів, за новим законом – з моменту прийняття рішення про реєстрацію кандидатів [8, ч.1 ст.65]. Таким чином, законодавство стимулює партії якнайшвидше пройти процес реєстрації.

Безпосереднє проведення агітаційних заходів включає в себе два види виборчої агітації, які різняться відповідно до того, хто виступає суб'єктом фінансування – держава чи партія. Державне фінансування виборів – досить об'ємна тема, варта окремого дослідження. Відмітимо лише, що в Україні воно має багато форм – відшкодування затрат на виборчу кампанію політичними партіями, які подолали виборчий бар'єр (пряме фінансування) й виділення державних коштів на безкоштовний доступ політичних партій до агітації в державних ЗМІ (непряме фінансування).

В Україні надання безкоштовного часу відбувається за тотальним принципом – усім політичним партіям надається рівний доступ до інформаційного простору. Одне з основних завдань, що ставить перед собою закон, – забезпечення рівноправності доступу політичних партій до ЗМІ. Це закріплюється через вимогу єдиного підходу до встановлення тарифів на рекламу. Законодавчою нормою став і принцип об'єктивності в розповсюдженні агітаційних матеріалів: забороняється переривати та перекривати політичну рекламу іншою рекламою, випусками новин та впродовж 20 хвилин до і після передвиборної агітаційної теле-, радіо-програми давати будь-яку інформацію щодо цієї партії, її кандидатів [8, ч.18 ст.70, ч.5 ст.69].

Після встановлення результатів відбувається процедура розподілення мандатів. Участь у ній беруть партії, які набрали більше 3% [8, ч.3 ст.96]. Розглядаючи питання бар'єру, слід звернути увагу на одну особливість – зрос-

тання ролі блоків як засобу проходження до парламенту (у 1998 році до парламенту пройшов 1 блок, у 2002 – 3). Це не стимулює ні партійну систему, ні законодавчий орган (з 4 згаданих блоків до кінця скликання залишився лише 1). Тому доцільним є запровадження диференційованого щодо блоків та партій виборчого бар'єру. Мета встановлення бар'єру зрозуміла – це чітка структуризація законодавчого органу. Однак прихильники відміни бар'єру акцентують на тому, що така норма порушує права громадян, які підтримали партії, що не подолали виборчий бар'єр [17, с.330–331].

Установлення кількості мандатів, отриманих партією, відбувається через визначення виборчої квоти, яка вираховується шляхом ділення суми голосів, отриманих партіями, що здолали виборчий бар'єр, на кількість депутатських мандатів [8, ч.7 ст.96]. Далі вираховується кількість мандатів для кожної партії окремо: кількість поданих за неї голосів виборців ділиться на виборчу квоту. Ціла отриманого числа становить кількість мандатів, отриманих партією. Ті, хто мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення, отримують по одному додатковому мандату [8, ч.8,9 ст.96].

“Партії і вибори пов'язані функціонально й організаційно на всіх рівнях виборчого процесу”, у тому числі й на рівні місцевих виборів” [19, с.191]. На відміну від парламентських виборів, процес переходу на пропорційну систему на рівні місцевому відбувається радикально і відповідно до Закону “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” (далі – Закон про місцеві вибори). Частина дослідників ставить під сумнів нагальність пропорційної системи, мотивуючи “слаборозвиненою партійною структуризацією в регіонах і місцевих радах” [14, с.4]. У цілому слід погодитися з такою констатацією.

Запропонована Законом про місцеві вибори система частково поєднує мажоритарну (депутати сільських, селищних рад та сільські, селищні, міські голови) та пропорційну систему (депутати всіх інших рад) [6, ст.2].

Закон про місцеві вибори багаторівневий – регулює обрання від рівня Верховної Ради АР Крим до сільських рад. Найвідчутніше перетинання рівнів відбувається під час утворення й діяльності виборчих блоків. Наприклад, партія А в одному районі може виступати в блоці з

партією Б, а в іншому районі або на рівні області – з партією В. У межах країни утворення блоку регулюється для участі у виборах до парламенту й поширюється на всі місцеві вибори на території України. Якщо загальнонаціонального різномірного блоку не було створено, закон передбачає можливість вирішення цього питання місцевими осередками політичних партій. Однак і в даному разі самостійність вибору обмежується, оскільки утворення блоку на рівні однієї з вищих структур (наприклад, області) автоматично розповсюджує це рішення на всі підлеглі йому структури (міста, райони) в межах цієї адміністративно-територіальної одиниці [6, ч.3 ст.35]. Крім того, дозволяючи вихід із блоку, закон не регулює те, які це матиме наслідки для підпорядкованих партійних осередків.

Особливістю Закону про місцеві вибори є те, що виборчі комісії на місцевому рівні формують усі політичні партії, які беруть участь у виборчому процесі. Однак “у разі проведення місцевих виборів одночасно з виборами народних депутатів України дільничні виборчі комісії утворюються відповідно до Закону України “Про вибори народних депутатів України” [6, ч.11 ст.22]. У таких умовах формуватимуть ДВК не всі учасники місцевих виборів, а лише ті, які мають представництво в парламенті.

Серед суб'єктів висунення кандидатів і членів комісій не передбачаються сільські (селищні) осередки партій. Тому великий об'єм повноважень отримує районна організація, яка висуває кандидатів на своєму та нижчих рівнях. Решта організацій висуває кандидатів лише на своєму адміністративно-територіальному рівні.

Особливістю участі партії в місцевих виборах є необхідність збору підписів. Закон запроваджує диференційований підхід щодо кількості необхідних підписів відповідно до адміністративно-територіального рівня виборів. Але кандидат на посаду голови в Києві і, наприклад, в Івано-Франківську має набрати однакову кількість підписів. За таких умов, доречно було б застосувати інші показники (наприклад, пропорційно до кількості виборців).

Варто звернути увагу на деяку неузгодженість норм законів про місцеві вибори та про вибори до парламенту щодо санкцій у разі здійснення підкупу на виборах. Якщо за першим Законом такі дії для кандидата призведуть до позбавлення реєстрації, то за другим – лише попередження.

Агітація на місцевих виборах має деякі особливості щодо термінів: вона починається за 30 днів до дня виборів [6, ч.2 ст.50]. Різниця в термінах із парламентськими виборами складає 89–55 днів. Враховуючи паралельність виборів, агітація на місцевому рівні за список до парламенту може розцінюватись як агітація за місцевий список.

Підведення підсумків голосування є аналогічним тому, що проводиться на загальнонаціональному рівні з тією особливістю, що на місцевих виборах є мажоритарні округи. У ньому обраним вважається кандидат, “який одержав більшість голосів виборців... відносно інших кандидатів” [6, ч.2 ст.73]. Незрозумілим є те, наскільки легітимними будуть міські та сільські голови, обрані відносно більшістю, тобто в ситуації, коли їх обирає 15–20% виборців. Тому слід іще раз подумати над нормою простої більшості.

Жодні з виборів до парламенту не проходили за одним законом. “Виборче законодавство є заручником політичної боротьби. Закон про вибори народних депутатів ухвалювався під кожні вибори” [12, с.306–307]. Постійна зміна закону вже не сприяє стабільності політичної системи.

Єдиний загальнодержавний округ та закриті списки при відповідній правовій та політичній культурі можуть поглибити ситуацію, за якої місцеві партійні осередки не будуть мати впливу на формування парламенту, а відповідно – на регіональну політику. Серед варіантів вирішення цього питання є запровадження регіональних списків та/або двопалатного парламенту з представництвом регіонів.

Незважаючи на недоліки, слід іще раз акцентувати увагу на позитиві запровадження пропорційної системи, оскільки саме за такої системи депутат реалізовуватиме безпосередньо ті функції, які він має виконувати як народний, а не окружний депутат. Крім того, пропорційна система виборів значною мірою сприятиме реалізації повноважень, що матиме Верховна Рада в разі запровадження політичної реформи – формування стабільної більшості та коаліційного уряду.

Нормативно-правове регулювання діяльності політичних партій під час виборів до органів місцевого самоврядування, як і проблеми виборів до органів місцевого самоврядування, завжди була в тіні виборів народних депутатів. Це стало причиною того, що вибори до

органів місцевого самоврядування завжди “відставали” від прогресуючих норм Закону “Про вибори народних депутатів України”.

Остання редакція Закону про місцеві вибори може суттєво вплинути на становлення й розвиток місцевих партійних організацій. Однак зміни, запропоновані Законом, можуть мати непередбачувані наслідки як для розвитку партійних осередків, так і для партійної системи в цілому. Не зовсім коректним є й диференціація системи виборів (мажоритарна чи пропорційна) залежно від їх адміністративного рівня. Законодавці, пристосовуючи ту чи іншу систему виборів (мажоритарну або пропорційну) до рівня регіону чи громади, виходили з того, що в селі (селищі) політичні партії не мають суттєвого впливу, як, наприклад, у місті. Тому слід було поєднати принцип чисельності та адміністративного рівня громади.

Серед позитивних надбань цього законодавства про вибори необхідно назвати систему формування територіальних та дільничних виборчих комісій, де за політичними партіями закріплена монополія. Водночас “партійний” принцип був би доречним при формуванні ЦВК.

Слід зауважити, що обрані згідно із законом представники політичних партій на регіональному рівні (область, район) мають рахуватися з призначеними головами виконавчих органів. Якщо партії отримують монополію на формування представницьких органів влади, вони повинні мати певні повноваження. А, згідно з Конституцією, в обласних і районних радах виконавчих органів немає. Тому виникає потреба в докорінному реформуванні органів місцевого самоврядування.

Слід визнати наявність як мінімум трьох Законів, що регулюють виборчий процес (Закон “Про вибори народних депутатів України”, “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів”, “Про Центральну виборчу комісію”), одночасне проведення всіх рівнів виборів створює можливість маніпулювань. “Різні виборчі Закони та процедури необхідно об’єднати в єдиний виборчий кодекс. Тим самим буде забезпечено однакові організаційні та технічні умови для всіх видів виборів” [4, с.31].

2. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України на проект Закону України “Про вибори народних депутатів України” (реєстр. № 6531-2 від 24.04.05) // www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb/webproc34?id=&pf3511=24432&pf35401=70502.
3. Дугин А.Г. Философия Политики. – М.: Арктогел, 2004.
4. Заключний звіт ОБСЄ / БДПІЛ. Парламентські вибори 31 березня 2002 року. – Україна. – Варшава: Бюро по демократичних інститутах і правах людини, 2002. – 38 с.
5. Закон Республіки Польща “Про вибори до Сейму Польської Республіки та до Сенату Польської Республіки” від 12 квітня 2001 року // Збірник виборчих законів країн Східної та Центральної Європи. – Вашингтон Д.К.: Міжнародна фундація виборчих систем, 2002. – С.277–350.
6. Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” // Відомості Верховної Ради. – 2004. – №30–31. – Ст.382.
7. Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 25 березня 2004 року №1665-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – №27–28. – Ст.366.
8. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про вибори народних депутатів України” від 2005 року – далі Закон “Про вибори народних депутатів України” 2005 року від 7 липня 2005 року №2777-15 // Голос України. – 2005. – №160.
9. Закон України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року (№2222-IV) // Вісник Верховної Ради України. – 2005. – №2. – С.44.
10. Закон України “Про об’єднання громадян” // Відомості Верховної Ради. – 1992. – №34. – Ст.504.
11. Закон України “Про політичні партії в Україні” // Відомості Верховної Ради. – 2001. – №23. – Ст.118.
12. Зельнецький А., Удовенко П. Політичні партії і вибори (Довідник партійного працівника). – К: ІУЕП “Грант квалі”, 2003. – 600 с.
13. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – №30. – Ст.141.
14. Пропорциональные выборы в регионах – шаг к развалу управления? // Эксперт-центр. – 2004. – 31 марта. – С.3–5.
15. Політичні партії – провідний чинник розвитку політичної системи в Україні: Матеріали “круглого столу”. – К., 2004. – 67 с.
16. Рибачук М.Ф. Політичні партії у виборчому процесі 2004 року // Право вибору. – 2005. – №1. – С.43–45.
17. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні. Доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – К., 2004. – 528 с.
18. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем: Навчальний посібник. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 258 с.
19. Юдин Ю.А. Политические партии и право в современном государстве. – М.: Инфра-М, 1998. – 288 с.

V.KAFARSKY

LEGAL REGLEMENTATION OF THE POLITICAL PARTIES ACTIVITY IN THE ELECTION TO THE REPRESENTATIVE BODIES IN UKRAINE

The article deals with the problems of the reglamentation of the activity of the political parties in the election to the legislative bodies. The author analyses the complicated course of the evolution of political system in the context of transformation processes.

Key words: politics, power, political parties, parliament, electoral system, legal system, Ukraine.

УДК 329 (477)

ББК 66.3 (4 УКР) 6

Роман Сливка, Мар'яна Юрив

ЦІЛІ Й ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ ПОЛІТИЧНИМИ ПАРТІЯМИ ПІД ЧАС ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

У статті висвітлені основні аспекти політичної комунікації між політичними партіями. Коротко проаналізовано теоретичні основи комунікації. На прикладі парламентських виборів в Україні показано важливість комунікаційної складової політичної діяльності партій і блоків.

Ключові слова: комунікація, політичні партії, засоби комунікації, політична взаємодія.

Політична комунікація є одним із важливих аспектів політичної діяльності в демократичному суспільстві, вона реалізується за допо-

могою якісних, ефективних взаємовідносин між державними і недержавними інститутами, владою та громадянами. Вона проявляється через